

REFORMÁTUS KALENDÁRIUM 2018

KIADJA A KIRÁLYHÁGÓMELLÉKI
REFORMÁTUS EGYHÁZKERÜLET
NAGYVÁRAD

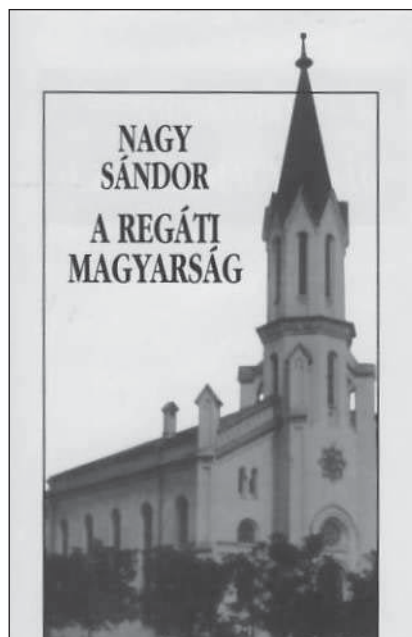
A landshuti apostol

Többször megiszonyodtunk már a sztálinista borzalmaktól, melyekről évtizedekkel később túlélők számoltak be. Viszonylag szerencsésebbeknek véljük azokat, akik Magyarország többszöri eleste után az irigyelt Nyugat felé keresték a menekülés irányát. Az emigrációról se volt ildomos-tanácsos beszélni Kádárék népi demokráciájának álcázott proletárdiktatúrájában. Hálás vagyok a Gondviselésnek, hogy dr. Békássy Albert, a Nyugat-Európai Magyar Református Lelkigondozói Szolgálat (NYEMRLSZ) világi elnökével a budapesti Ráday Kollégium levéltárában többtucatnyi dobozban rejtező, több ezer okmány között búvárkodhattam. Bár ez irdatlan munkaterületet még átgondolni sem lehet igazán, egy nyomon viszont kirajzolódott előttem egy egészen kivételes ember sorsa, akiről kár lenne nem tudni református egyházunk missziói világában. Mindegyre az Ap.Csel. könyvéből ismert Antióchia tűnik elem, ahová és ahonnan Pál apostol rendre elmegy és visszatér, irányít, hálát ad.

Az 1896-ban Nagyszőllyösön született Nagy Sándor egészen fiatalon, súlyosan megsebesül a háborúban. Vitézi kitüntetéssel, főhadnagyi rangban tér haza. A kolozsvári teológiára jelentkezik, hol két év alatt szerzi meg a lelkészi oklevelet.

Kányádi Arankával kötött házasságukból két fiú születik: Álmos és Csaba Sándor, aki később feldolgozza apja hagyatékát. 1923-24-ben a kalotaszegi Türen szolgál, utána bukaresti és óromániai szórványgondozást végez. 17 év bukaresti lelkipásztorsága során az általa kiadott Egyházi Újságban 82 részben közli meglátásait a regáti magyarság sorsáról. Ezeket gyűjti kötetbe A regáti magyarság című kiadványa.

A bukaresti időszakon végigvonul a magyar iskoláért vívott küzdelem. Rámutat az olténiai magyar erdőkutatók megalázására, akik két órával többet dolgoznak, mint román társaik, miközben 30 százalékkal kevesebb fizetést kapnak. Mintegy 300 zsidó családot fogadnak be a református egyházba az elhurcolástól védve őket. A 35 ezres bukaresti magyarság tömegesen indul hazafelé a bécsi döntés után.

A regáti magyarság c. kötet borítóján az 1959-ben lerombolt bukaresti templom

1941-ben került Budapestre, ahol konventi tikárrá nevezik ki. Nyilván jól ismeri a magyarországi református állapotokat. Nem véletlen tehát, hogy Ravasz László püspök őt küldi ki a németországi (és ausztriai) menekültek lelkigondozására. Csakhogy a második háború után a vesztes Németország amerikai, szovjet, francia és angol zónákra osztva él, a győztes hatalmak fennhatósága alatt. Ezekbe a zónákba irányítja Nagy Sándor a menekült lelkipásztorokat, hol ajánlás, hol önkéntes vállalás jegyében. Kb. 300 elcsigázott lelkészcsalád vár jobb sorsára. Az orosz zónában alig lehetséges az evangéliumi szolgálat.

A Münchentől 70 kilométerre lévő Landshuton alakul meg az a bizonyos magyar Antiócha. Felmerülhet a kérdés: Miért éppen Landshut?

Bizonyára a szerteágazó vasúti csomópont az egyik legfontosabb tényező.

A különleges központból Nagy Sándor lankadatlanul irányítja az emigrációba kényszerült, anyagilag kiszolgáltatott és lelkileg mélyen sérült magyar reformátusság pásztorolását, segélyezését, szervezi és tartja a kapcsolatokat Amerika, Dél-Amerika, Ausztrália felé és vissza. Számosan keresték és vállalták a kivándorlást a tengeren túlra.

Nagy Sándor egy fáradt pillanatában arról ír, hogy nem bírja az iszonyatos mennyiségű levelezést. Nincs ebben semmi túlzás. Mintha tudta volna, hogy az utókor ezekből a levelekből fogja értékelni hatalmas munkáját. Lelkigondozói, családi, baráti levelezése mellett számtalan levele tanúskodik arról, hogyan igyekszik egyengetni azoknak útját, akik tengeren túlra próbálnak jutni, akár jobb megélhetés miatt, akár lelkészi szolgálatra. „A kivándorlóknak pedig nyomtatékosan kérem megmondani, hogy itt kettőt várnak el tőlük: az egyház életében részvételt és becsületes munkát”.

Amerikában se kommunistára, se nemzeti szocialistára nincsen szükség (levelezés).

Landshuton alakul meg a Szórványban Élő Magyar Református Egyház, SZÉMRE rövidítéssel. Ennek jogfolytonossági örököse a Nyugat-Európai Magyar

Ravasz László püspök

Református Lelkigondozó Szolgálat (NYEMRLSZ), melynek Nagy Sándor alkotja meg a szervezeti és működési szabályzatát.

A landshuti apostol céltudatosan és elszántan igyekszik megőrizni a magyar reformátusok nemzettudatát és hitvallását, jóllehet feltétlen politikamentességre törekszik. Pontosan tudja, nagyhatalmi érdekek és a befogadó ország érdekei mellett a menekültek felekezeti és politikai csatározásai csak árthatnak a missziónak. A menekültek, vagy emigránsok (később) rövid gyűjtőfogalom, de a kb. másfélmillióra tehető magyar közösség rendkívül sokszínű. Vannak kitelepítettek, katonák, akik a német visszatérésben, vagy Nagy-Magyarország helyreállításában reménykedtek. Mások valóban menekülnek – a szovjet hadsereg és a nyilas rendszer és rémhírei elől. Le kellett győzni azt az előítéletet, miszerint a magyarokat világháborús ellenségnek tekintik. Nagy Sándor tiszteletes rengeteg ismeretséget köt, kivívja a német hatóságok és zóna-uralkodók csendes elismerését. Rendszeresen hozzá fordulnak az akkoriban szükséges utazási engedélyek beszerzéséért is, melyekkel a különböző zónákban közlekedhettek.

A landshuti bázis területén 1946-ban 450 magyar él, ebből 115 protestáns, átlagban 65-en vesznek részt az istentiszteleten, de ide figyel a fél világ menekült magyarsága. Bajorországban 1947-ben 20 magyar protestáns lelkész és 7 lelkigondozó működött. Ide érkeznek az akkori közlekedési és postasebesség viszonyai között a segélyek, melyeknek megszerzése és elosztása is emberfeletti feladat. Levelek, kérések, igazolások és visszaigazolások ezrei tanúsítják Nagy Sándor és munkatársai heroikus segélyküzdelmét egy olyan világban, ahol alkalmasint az Úrvacsorához szükséges két liter bort és öt kg kenyeret is kiutalásra kaptak. Csak a gyanakvás és gyanúsítgatás keringett szabadon, miközben adott pillanatban annak is örül a gyenge fizikumú, beteges, talán ezért vegetáriánus lelkész, hogy „Szombathelyen sikerült némi murkot szereznie”.

Kezdetben az illetékes zóna-fennhatóságok területén kialakított légerekben várják sorsuk jobbra fordulását a hontalan magyarok. Külön gond a munkahely, a betegség, a gyógyszer, és még nehezebb a kórházi kezeltetés.

Láthatóan hathatós támogatást igyekszik nyújtani az Amerikai Magyar Református Egyház, bár hónapokba telik egy-egy

v. Nagy Sándor lelkipásztor

segélyszállítmány megérkezése. Németországban müncheni központtal működik erős segélyszolgálat.

Külön fejezet a magyar iskolahálózat megszervezése, melyről szintén nem mondhattak le Landshutban. Körlevelek, kimutatások igazolják a kinkeserves iskola-ügyeket. 1949. augusztus 23-án a Református Lelkigondozói Szolgálat elnökségi ülésén jelen van Halfdan Hogsbro dán evangélikus lelkész, az Egyházak Világtanácsának megbízottja. Neki is az a véleménye, hogy „a magyarnak való megmaradás szabad kell maradjon még akkor is, ha a német hatóságok a gyermekek nevelésébe természetesen természetesen beleszólnak.”

1946-ban Harangszó címmel útnak indítják az első magyar szórványlapot.

Az évek során természetesen a hontalanságban szaporodnak a magyar sírok, melyeknek gondozására és pontos nyilvántartására szólítja fel a szórványok gondozóit.

Meglepő a nyugati szórványban nyilvántartott áttérések és kitérések pontos listája. Más kérdés, hogy segélyek reményében is számosan reformátusokká lettek.

Havonta bekéri a szórványgondozók szolgálati jelentéseit, ezek fontosak a soványka fizetések elnyeréséhez is. Az anyakönyvek pontos vezetését is elvárja. Feltűnt például, hogy Papp Ferencz, született 1892. szeptember 10-én a Bihar megyei Inándon, iratok nélkül jutott ki Németországba. Anyja: Papp Ilona református vallású, keresztszülei Csárnai Imre és Fóris Júliánna ináncsi lakosok. Nagy Sándor két megbízható tanú támogatásával születési bizonyítványt bocsát ki számára. Ismereteim szerint a mai Inándon már nincs is magyar.

Kiváló diplomáciai érzékkel és pásztori felelősséggel nyilatkozik munkatársaival az anyaországbeli történések, Mindszenty bíboros elhallgattatása, Ordass Lajos evangélikus püspök bezárása ügyében, imádságra szólítva érettük. Állást foglalnak a Ravasz László püspöki székébe méltatlanul ültetett Bereczki Albert ügyében.

A szervezői munkában két fő segítőtársa Harsányi András egyháztörténész és Soós Géza, a Soli Deo Gloria elnöke volt. A besztercei származású dr. Szigethy Béla, Kur Géza lelkipásztorok mellett a világi munkatársak között találkoztunk Wass Albert és Nyirő József erdélyi írók és a Horthy-korszakban tekintélyes v. Koszorús Ferencz, volt vezérkari ezredesből lett landshuti gondnok nevével.

1946. július 14-én Münchenben körülbelül 400 fő előtt prédikál. Állandóan hívják valamerre szolgálni. Közben hónapokig nem hall hírt a Magyarországon rekedt családjáról.

1947. október 28-án Nagy Sándor vezetésével zajlik Eichenauban a Németországi és Ausztriai Magyar Református és Evangélikus Lelkigondozói Szolgálat első presbiteri konferenciája, melyen a lelkész értékeli a vezetőbizottság eddigi

munkáját: „olyan tevékenységet folytatnak, hogy az otthoni testvéreknek nem kell kitagadniuk őket, hogy szavaink, cselekedeteink ne ártsanak népünknek.”

1948-ban dr. Dienes Barna teológiai tanárnak írott levelében válaszol arra a hazai kérésre, hogy „minél előbb térjen haza, minden magyarnak otthon a helye”. A korábban kivándorolt lelkészek nagyobb része hazatért.

De hol a haza? Ha nem esne politikai besározás és ármány áldozatául, akkor akár visszatérhetne, de mint bukarestit Pestről esetleg Romániába küldenék haza, amikor már Észak-Erdély ismét román terület.

A kiváló diplomata, megbocsátó lelkületű Nagy Sándor munkája is ellen-szelek sodrásában hanykódik. Egyik munkatársa elképesztő rágalommal illeti, idézni is méltatlannak tartom, de a közvélemény bocsánatkérésre kényszeríti. Nagy Sándornak ennyi bőven elég.

Hadd álljon itt két kiragadott levélrészlet, melyek önmagukért és e kivételes lelkipásztorért beszélnek.

1948-ban írja dr. Füstí Molnár Lajosnak, az amerikai Magyar Élet főszerkesztőjének: „Ellenünk itt mint reformátusok ellen folyik a hadjárat minden úton és minden eszközzel..., ember pedig akad itt elég – protestáns is – aki, hol tudva, hol tudatlanul, politikai útonállásból éldegél... Értelmetlennek és haszontalannak tartanám katolikus testvéreimmel kötődni, de az itt kint lévő református híveinket magyar becsületükben meggyalázni, nemzethűségükben rágalmazni..., amennyiben Isten erőt ad hozzá: nem engedem.”

Egyed Aladár ev. főesperes írja: „Főtisztelendő Püspök Úr! ... tisztelettel kérem, szíveskedjék vezető lelkészünket, Nagy Sándor konventi titkár urat jelenlegi megbízatásában az 1948. évben is megerősíteni a következő indokok alapján:

Óriási nehézségek és akadályok leküzdése után végre sikerült lelkigondozói munkánk akkreditálását biztosítani, nemcsak a német egyházi és világi hatóságoknál, de az amerikai, angol és francia megszálló hatóságoknál is. Ha most újra egy személycserre állana be, lelkigondozói munkánk alapjaiban rendülne meg...

...ez a bizalom nagy részben Nagy Sándor személyéhez fűződik...

Nagy Sándor konventi titkárnak a központi vezetésben való jártassága és szaktudása lelkigondozói munkánk számára nélkülözhetetlen. Idekint olyan bonyolult egyházi és kormányzati esetek váltakoznak, amelyeket nélküle megoldani nem tudnánk.”

Nagy Sándornak köszönhető az, hogy a kintlévő protestáns magyarok tekintete a demokratikus Magyarországtól nem fordult el, a nemzet erejét gondolatlan kivándorlással csökkenteni akaró irányzatok megtorpantak.

Nagy Sándor lelkes beszédei egész Németországban, a kintlévő magyarság lelkében, felekezeti különbség nélkül, olyan hatásokat váltanak ki, amelyek az egyetemes magyarság számára felbecsülhetetlenek és pótolhatatlanok.

Nagy Sándor 1952-ben kivándorolt Amerikába, ahol két évvel később, 58 évesen Clevelandben halt meg, 1954. július 1-én. Kevéske megtakarított pénzéből még halála előtt csomagokat küldött Magyarországon rekedt családjának.

Egy magánlevélben – igen meghatóan – többre tartják v. Nagy Sándor érdekeit, mint az ókori Hódító Nagy Sándorét.

Landshutban áll a világ legmagasabb téglatornya, magyar közösség ma is él a városban. De ott temették el IV. Béla leányát, Erzsébetet is, a fiával, Ottóval, aki 2 évig, 1305-1307-ig magyar király volt. A NYEMRLSZ tisztelettel adózik Nagy Sándor lelkipásztor életműve előtt, éppen ezért emléktáblát állít számára egykori szolgálati helyén, Landshutban.

v. BERECZKI ANDRÁS ny. lelkipásztor

